

NIESZCZĘŚCIE (472) *sb n*

nieszczęście (399), **nieszczęście** (73); nieszczęście *OpecŻyw* (3), *ForCnR* (16), *BielŻyw* (3), *RejJóz* (18), *HistAl*, *MurzHist*, *GliczKsiąż* (2), *LubPs*, *GroicPorz* (2), *RejWiz* (14), *Leop* (3), *RejFig* (2), *RejZwierz* (6), *BibRadz* (34), *Prot* (5), *RejAp* (4), *GórnDworz* (21), *RejPos* (4), *BiałKat*, *BielSat* (2), *HistLan*, *RejZwierz* (38), *Strum*, *PaprPan* (2), *ModrzBaz* (4), *Calag*, *KochPs* (17), *KochTr* (7), *StryjKron* (3), *NiemObr*, *KochEpit*, *KochFr* (3), *KochDz*, *KochWz*, *KochMRot*, *ReszList*, *WerGośc*, *WisznTr* (5), *KochPam* (5), *KochPieś* (7), *PudłFr* (2), *KochWr*, *ZawJeft* (4), *ActReg* (2), *Phil* (5), *GórnTroas* (12), *GrabowSet* (3), *KochFrag* (4), *OrzJan* (11), *LatHar* (3), *KołaKszczęśl*, *WujNT*, *SarnStat* (4), *SiebRozmyśl*, *KmitaSpit* (4), *SkarKaz* (4), *GosłCast* (5), *PaxLiz*, *SkarKazSej* (3), *KlonFlis*, *KlonWor* (3), *PudłDydo*, *SzarzRyt* (3); nieszczęście *BierEz* (7), *OrzRozm*, *LeovPrzep* (3), *MycPrz* (3), *KarnNap*, *KochJez*, *Biel Sen* (2), *BielSjem* (2), *RybGęśli* (3), *CzahTr* (13); nieszczęście : nieszczęście *WróbŻółt* (3:3), *RejPs* (2:2), *BielKron* (5:5), *Mącz* (43:6), *HistRzym* (7:1), *SkarJedn* (5:1), *SkarŻyw* (2:7), *Calep* (1:4), *GrochKal* (1:1), *PowodPr* (4:6), *CiekPotr* (3:1).

W *pisowni łącznej* (468), w *rozłącznej* (4); -łzcz-, -łzcz- (389), -łcz-, -łcz-, -scz- (61), -łłcz-, -łłcz- (17), -łzc- (5).

Pierwsze e jasne, końcowe pochylone; w nieszczęście drugie e jasne.

sg N nieszczęści (134); -é (31), -e (2), -(e) (101); -é : -e *KochPs* (2:1), *ZawJeft* (1:1). \diamond *G* nieszczęścią (92); -å (87), -(a) (5). \diamond *D* nieszczęściu (24). \diamond *A* nieszczęści (88); -é (7) *KochMRot*, *KochPieś*, *PudłFr*, *GórnTroas*, *OrzJan* (2), *GosłCast*, -e (4) *OpecŻyw*, *MurzHist*, *KochPs*, *KochJez*, - (e) (77). \diamond *I* nieszczęściem (33), nieszczęścim (9) *ForCnR* (2), *RejJóz*, *GroicPorz*, *LeovPrzep*, *MycPrz*, *Strum*, *StryjKron*, *PudłFr*; ~ -ém (9), -em (2), -(e)m (22); -em *KochWr*; -ém : -em *SarnStat* (2:1). \diamond *L* nieszczęściu (69). \diamond *V* nieszczęści (é) (9); -é (3), -(e) (6). \diamond *pl N* nieszczęścią (8). \diamond *A* nieszczęścią (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Wydarzenie lub szereg wydarzeń niekorzystnych dla kogoś i niezależnych od jego woli; *infelicitas* *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *infortunium* *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *Cn*; *fortuna adversa* *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *Cn*; *miseria* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *fortuna* *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *adversitas* *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *malum* *PolAnt*, *Mącz*; *calamitas* *Mącz*, *Cn*; *contritio*, *tribulatio* *PolAnt*; *casus*, *fluctus fortunae*, *incommodum*, *nefastum*, *nox*, *periculum* *Mącz*; *infaustum* *JanStat*; *afflicta a. inversa a. misera fortuna*, *mala sors*, *summum infelicitatis*, *infortuna*, *res adversae a. afflictae a. contrariae a. miserae Cn* (399) : *BierEz* I3; Acz ci tego nieżyczę to mi możelz wierzyć Ale ktoż gdy nieszczęściu może krys zamierzyć *RejJóz* Kv, B2, H, O; *GliczKsiąż* C2; Iż iednemu przypadnie s czáfem dobrotliwa/ A drugyemu z nieszczęściem ná wżytkim złościwa. *RejWiz* 130, 69v [2 r.]; *RejFig* Bb4v; Ale to iest práwy kítał/ fercá wpaniłego/ Nie lękáć fie w nieszczęściu/ nie prágnąć też złego. *RejZwierz* 125; A dla tegoż ták mowi Pan/ Oto polę ná nie nieszczęście z ktorego nie wybrną *BibRadz Ier* 11/11, I 5d marg, 2.Reg 17/14, 4.Reg 6/33, 2.Par 7/22, 2.Esdr 13/18 (22); *LeovPrzep* B [2 r.]; *Damnare tempora infelicitatis*. Nárzekác ná niepogodę/ ná nieszczęście. *Mącz* 77c; *Nefastum habetur libare diis*, *Mayą zá nieszczęście ofiárowác bogóm*. *Mącz* 118d, 3d, 20a, 87c, 118c, 124a (30); *Tych íwarow nie rad widzę nie rad ich wípominam/ [...] Lecz iáko to nieszczęście pánuie w Kościele* *Prot* C2v, B2v; *RejAp* 135v; tákowa biaągłowá/ ná kthorą iuz tho nieszczęście [*uporczywe zaloty męzczyzny*] *Bog dopuści/*

niema nikogo wiernego *GórnDworz* Bb4; á miałoliby mi fie táko przygodzić/ niemogłoby mi fie więtfze niezczęście ftác *HistRzym* 103, 27; *RejZwierc* 150; *Strum* P2v; *PaprPan* [Gg]4; *ModrzBaz* 79v; *Calag* 529a; *KochPs* 38, 164, 175; *SkarŻyw* 283 [2 r.], 304; *KochMRot* B3; *WerGośc* 265; *BielSjem* 32; *KochPam* 87 [2 r.]; Nie to niewola łżużyć: ále łżużyć tému/ Kto twych poług niewdzięczen/ to fye nawiętfzému Niefczęściu równa *KochPieś* 5; Infoelicitas – Nie łżczęfczię, nędza. *Calep* 534a, 534b; A iełli kogo niezczęście ponędzi/ [król] Pomoże powłtác/ y doda rátunku/ Aby wychodził z nędze y z fráfunku. *GrochKal* 17; Z niezczęfcia zbytnie fie trapić łżalenłstwo wielkie. *Phil N marg*; *GórnTroas* 24, 63, 67; *KochFrag* 45; *OrzJan* 132; Kto niezczęściu w czás zábiega/ Smierci łtrách go nie dolega. *RybGęśli* C3, D, D3v; *KmitaSpit* A3 [2 r.]; że łobie y potomłtwu łwemu ták záłofney odmiány y niezczęfcia byli przyczyną. *PowodPr* 12; Y Kroniki włżyłtkiego Krześciánłtwá łwiadczą/ gdzie iedno łtan Duchowny łkzrzywdzono [!]/ iż rychłó ięty fie onego Pánłtwá niezczęfcia *PowodPr* 59, 9 [2 r.], 17; *SkarKaz* 551a; Gołpodá tám biędy. Gdybyś co naywiętfzego niezczęfcia cbciał łżukác, Tám ie naydziefz. *CiekPotr* 43; *CzahTr* B3v, I3, K3v; *GosłCast* 70; Przez nie [rodzinę Cernych] Krolełstwo POLSKIE/ obronę miewáło/ Táki niezczęście żadne/ w nim nie połtáwáło. *PaxLiz* A3; *SkarKazSej* 686a; *PudłDydo* A3.

nieszczęście czego [= *będące czym*] (1): y dał mię Pan Bog wto niezczęście błędow y niewoley iáko widzićie. *SkarJedn* 403.

nieszczęście w czym (1): Nuż też Boże vchoway iákiego niezczęfcia w Walce *MycPrz* II A3.

nieszczęście czyje [= *przez kogo doznawane*] [w tym: *pron poss* (45), *G sb i pron* (9), *ai poss* (5)] (59): *BierEz* N3; *BielŻyw* 19; *RejJóz* H8v; *MurzHist* L4; *RejWiz* 94v, 186; *RejFig* Eev; *RejZwierz* A5; *BibRadz ludic* 2/3, *Ps* 39/15; Máchomet był fmęcien z zábicia Bálábána y niezczęfcia łwego. *BielKron* 257, 68, 93, 223v, 353v [2 r.]; *Mącz* 252a, 340b; *Prot* B2v; *GórnDworz* L3, R6; *HistRzym* 128v; *RejPos* 124, 330v; *BiałKat* 48v; *BielSat* [I4]; *HistLan* Dv; *RejZwierc* 86v, 199, 220v, 261v; *PaprPan* [Hh5]v; *SkarJedn* [A*2], 385, 391; *KochPs* 60; *KochTr* 4; *StryjKron* 135; *KochEpit* A2; Nie táki by mię niezczęfcie moie fráłowáło. *KochFr* 68; *BielSen* 19; *BielSjem* 13; *PudłFr* 12; *Phil* N, O; *OrzJan* 13, 70, 81, 84, 135; *LatHar* 327; *WujNT* 8; *PowodPr* 69; *SkarKaz* 636a; *CzahTr* A4; *SkarKazSej* 673b; *KlonWor* 36 [2 r.], 37.

nieszczęście czyje [= *przez kogo zesłane*] (1): To niezczęście Boże áby ná was nie poległó. *SkarKazSej* 684b.

Ze zdaniem przydawkowym referującym, co jest nieszczęściem [w tym z *zapowiednikiem*: to (4); *iz* (3), *izby*, *aby*] (5): bo łtanieli fie nám to niełfczęcłie/ iłżby go [*Chrystusa*] Pilát pułcil/ lud połpolity zebrawłfy fie/ włlytki nás pogubi ij pobije. *OpecŻyw* 117; *GórnDworz* R6; Cárogrocka łtolicá/ [...] to niezczęście miałá/ iż kilánaście heretykow ná niey tyłó do łiodmego Zboru łiedziáło. *SkarJedn* D4v, 179; *SiebRozmyśl* Hv.

I sg w funkcji okolicznika przyczyny: »nieszczęściem« (5): iż fie ia przegrawáiac fráłuię/ pochodzi to łtąd/ iż mniemam áby fie to działo/ moią nieumieięthnołcią/ nie niezczęściem *GórnDworz* M4v; y zábil páná czo naprzednieyfczego co podle krolá łiedziáło/ á krolá niezczęściem łwym chybil. *RejZwierc* 86v; *KochWr* 27; potym tákowy łift v Sędzi/ y tych kłórzy chowáli przerzeczoné Práwo/

niewiedzieć którym niełczęścią zginął [*nescitur qua sorte et utique infausta perierunt JanStat 1018*].
SarnStat 952, 1054.

W *połączeniach szeregowych* (13): *RejWiz 61; Mącz 29b; RejAp 152v; RejPos 264; RejZwierc 85; á vchowa ie od boleści/ od łmutkow/ od wżyftkiego niełczęścia/ y od śmierci. KarnNap E2; W rozmáitych trwogách y niełczęściu y łprawách/ zázwdy [!]* łpokoyną myśl záchowác vmiał *SkarŻyw 412; NiemObr 20; Miseriter – Nedznie. Miseria – Nedzą, miferią, Niełczęfście. Calep 665b; KochFrag 47; OrzJan 13, 31; LatHar 631.*

W *przeciwstawieniach*: »niełczęście ... szczęście (22), błogosláwienieftwo (2), fortuna (2), szczęśliwe powodzenie (2), wesele« (29): *WróbŻołt K7; RejJóz I5; HistAl Gv; BibRadz Eccle 7/15; BielKron 93, 111v, 129, 368v, 400v; Plus ad miseram quam ad beatam vitam momenti, Więcey pomaga ku niełczęściu niżli ku fortunie. Mącz 230b; Górndworz Y4v, Hh6v; á zá czáfu łzczęfcia náłzego nic nie myłlimy o przyłżłym niełczęfciu náłzym RejZwierc 261v, 149v; ModrzBaz 22; Y o niełczęfciu Cárogrockiey/ A o błogosláwienieftwie Rzymłkiey łtolice. SkarJedn 385, [A*2]; wnet go po łzczęfciu przeciwnie niełczęfście od LIBoná podkáło *StryjKron 66; KochJez A3; WisznTr 24; gdyż tho ieft zálstarzáły zwyczaj zayrzeć ludziom łzczęfliwego powodzenia/ á ciełżyć łie z niełczęfcia. Phil K3; CzahTr H4v; GosłCast 17, 61. Cf »w niełczęfciu ... w szczęfciu«.**

W *charakterystycznych połączeniach*: *niełczęście cudze* (4), *gotowe, grube, przyszłe* (3), *rozmaite* (2), *wielkie (nawiętsze)* (14), *wszystko* (4); *niełczęście dłazi się, frasuje, garnie się, (po)kusi się* (2), *nędzi, ogarnia, przypada* (2), *smęci; początek niełczęfcia; niełczęfcia czekać, lękać się, litować, płakać, spodziewać się, uzałować się* (2), *zachować; przyczyna do niełczęfcia* (3); *od niełczęfcia wybawić; z niełczęfcia cieszyć się, trapić się, wybawić* (3); *niełczęfciu zabiegać; niełczęfście dopuścić* (2), *odpędzać, oplakiwać* (2), *pos(y)łać* (2), *poznać, przeklinać, przepuszcząć* (2), *przynosić, przywieść (przywodzić)* (3), *wnieść, znamionować, znosić; na niełczęfście narzekać* (8), *skarżyć się* (3), *wyrzekać; za niełczęfście mieć; w niełczęfście dać, grzązić, przyprawiać, wprawić* (3); *niełczęfciem dołwiadczać (dołwiadczony)* (2), *grozić, karać; nad niełczęfciem uzałić się; w niełczęfciu ogarniony.*

Przysłowia: *gdytz łie tzo łłczęfno dzieie/ iłż cie téż niełłczęfcić oczekáwá. OpecŻyw [27]v; po niełłczęfciu wielkim bywa łłczęfście tákie. BielKron 368v, 111v, 129, 400v; Pewnie/ kiedyby nie były krzywdy/ niebyło by ná łwiece łprawiedliwości: [...] áni prawdy/ by kłamu nie było: áni łłczęfcia/ by niebyło niełłczęfcie. Górndworz H8. [Ogółem 6 r.]*

Arbores cadunt post folia [...] Z máłego niełłczęfcia w więtfze vpáść. Mącz 14b; BibRadz I 7a marg.

PudłFr 12; Szuka w łmieciách/ chocia nic nie zgubił/ nie łchował/ A z niełłczęfcia cudzego radby łię ráłował. KlonWor 36.

Kto łie w łłczęfciu bárzo bući/ Rychło go niełłczęfście zrzuci *BierEz L.*

Nie łłczęfny ieft ktory nieumie nie łłczęfcia znałzać *BielŻyw 16.*

Niełłczęfcia łwego nie rołławiaiy łżby nieprzyacielom pociechy niełał. *BielŻyw 19.*

Bo więcz rada przygoda bywa po przygodzie A przypada niełłczęfcie y łzkoda po łzkodzie *RejJóz O.*

Ad haec mala, hoc mihi accedit etiam^m, K temu niefzczęściu to drugie niefzczeście náfláduye. *Mącz* 43c.

Kiedy niefzczęście przypádnie ná kogo/ Tu iuż łwe hándle Cnotá ceni drogo. *RejZwierc* 211v.

Bo zły nie może iedno łzczęćcia łwego Závždy vżywáć/ z niefzczęćcia cudzego. *RejZwierc* 220v.

Lecz iefli fię ich niefzczęście imie/ tedy dopiro włzytkie wády ich pokázuią fię ná iáśnią [*fortuna illis adversa fuerit et inversa*] *ModrzBaz* 40v.

Zyfk łobie vpátruie z cudzego niefzczęćcia. *KlonWor* 36.

Frazy: »niefzczeście pot(y)ka« [*szyk zmienny*] (5): *BierEz* N3; A załz nie dla thego iż Bogá mego zemną nie máłz podkáły mię niefzczęćcia ty [*invenerunt me mala*]. *BibRadz Deut* 31/17; Miseret me tantum devenisse ad eum mali, Zał mi że go ták wiele niefzczęćcia nádefzłó/ podkało. *Mącz* 482b; Iście nas iuż nie iedno niefzczęćcie potkáło/ Iefzcze wífi nád námi kłópotu niemáło. *Prot* A2; *StryjKron* 66.

»niefzczeście się przygodziło« (1): *Illud incommodum accessit nobis*, To fie nam niefzczeście przigodziło. *Mącz* 43c.

»niefzczeście przyjdzie, przychodzące« [*szyk zmienny*] (4:1): *RejWiz* 61; Pomniłz co zá niefzczęćcie/ z opilltwa przychodzi *RejZwierc* 142v; Thak iż fię ludzie z dułze wylękną/ przed łtráchem y oczekawániem niefzczęćcia przychodzącego [*timore et expectatione quae supervenient*] ná okrág źiemie *BibRadz Luc* 21/26; *Górndworz* Y4v; *RejPos* 264.

»przypada (a. przypadnie), przypadłe niefzczeście« [*szyk zmienny*] (11:1): ábowiem yle kroć námię przypáda iákie niefłczefłcie nigdy nieomiefzkałz ráutowáć mię *RejPs* 128, 55v; *RejJóz* I5, O; *RejAp* 132, 152v; *RejPos* 167v; iefłize co przykro nárzekał ná ono przypadłe niefzczęćcie łwoie. *RejZwierc* 199, 211v, 248; *KochPs* 172; *KołakSzczęśł* A4.

»niefzczeście trapi; niefzczęćciem łtrapiony (a, utrapiony)« [*szyk zmienny*] (2;5): Niefzczęćcie dułzę trapi/ łrofki niemáłz miáry *KochPs* 131, 116, 136, 190, 201; *ZawJeft* 42; Zmiłuy fię/ bom człek niefzczęćciem łtrapiony *GrabowSet* T2v.

Zwroty: »biedzić się z niefzczęćciem« (1): *Inflictari cum incommodo aliquo*, Byedzić fie s niefyákim niefzczęćciem. *Mącz* 130c.

»być niefzczęćciem [*czyim*]« (1): á bogowie ich będą wam iako łídło. (*marg*) To iefł niefzczęćciem wáłzem. (—) *BibRadz Iudic* 2/3.

»w niefzczęćciu być« [*szyk zmienny*] (2): Rozwefel nas przez thák długi czás iákoł nas łtrapił/ á według tych łat iákołchmy w niefzczęćciu byli [*annos quibus vidimus malum*]. *BibRadz Ps* 89/15; *HistRzym* 15v.

»niefzczeście cierpieć« (1): Będziefzli thy gdzie poćiefzon/ ták fie ia z tobą vćiefzę: á będziefzli gdzie w niefzczęćciu/ to niefzczęćcie łekcey mi będzie z tobą ćierpieć *HistRzym* 15v.

»niefzczeście mie(wa)ć« [*szyk zmienny*] (9): *OpecŻyw* [27]v; Bo ná to trzeba myłłić gdy kto w łzczęćciu pływa łakoby miał vćirpieć gdy niefzczęćcie miewa *RejJóz* I5; Wieleć má niefzczęćcia łpráwiedliwy [*Multa sunt mala iusti*] *BibRadz Ps* 33/20; *BielKron* 111v; *LeovPrzep* B2v; *Górndworz* Y4v; *SkarJedn* 179, O4v; *CiekPotr* 24.

»w nieszczęście przyść« (1): Chwałę iście moy panie ty twoie rozmyfły Kiedy iuż moię czafi w to niefzczeńcie przyfzły *RejFóz* I3v.

»wdać się w nieszczęście« (2): Sibi creare periculum, Sam fie wdąć w yákie niefzczeńcie. *Mącz* 67c, 32c.

»w nieszczęście wpaść (a. upaść)« (3): *BibRadz* I 7a *marg*; Venire in calamitatem, W niefzczeńcie wpaść. *Mącz* 480b, 14b.

Wyrażenia: »czasu nieszczęścia« = *temporibus infelicitatis Vulg; de tempore iniquo, in die mala, in tempus tribulationis PolAnt* (8): *Leop 2.Mach* 12/30; *BibRadz Ps* 41/2, *Eccle* 7/15, *Eccli* 51/16, *Esth* 16/19; *GórnDworz* L3; *BiałKat* 48v; To też ná zwierzchnego Pána przynależy/ niepodnośić się czału fzczeńliwego powodzenia/ á czału niefzczeńcia nie truchleć [*rebus secundis non efferrí, adversis non succumbere*]. *ModrzBaz* 22.

»nieszczęście oboje« (1): Nie požadam znácznym być w niefzczeńcie oboie. *SzarzRyt* C3v.

»o nieszczęście żałości pełne« (1): Y poczęła bárzo plákác rzekąc. O niefzczeńcie żałości pełne wzięto mi mego pielgrzymá. *HistRzym* 81.

»przyrodzone nieszczęście« = *fatalis casus, nativum malum Mącz* (2): Fatalis casus, Prziodzone niefzczeńcie. *Mącz* 29b, 241c.

Szeregi: »boleść albo nieszczęście« (1): A iefli też ná ktorego wiernego co przypádnie boleści álbo niefzczeńcia iákiego/ tho iuż Pan z niego bierze iáko czyńfz álbo iáká dań zá ony młode álbo nieobáczne wyfłętki iego *RejAp* 132. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»ciężkość i nieszczęście« (1): bych był wolał wfzytki ná świece ciężkości y niefzczeńcia cierpieć: niźli że mię tá iedná rzecz podkác miałá *SkarŻyw* 304.

»fortuna albo nieszczęście« (1): Omen [...] Sądzenie álbo prorokowanie ná fortunę álbo niefzczeńcie *Mącz* 263b.

»nieszczęście, hańba« (1): ábyś co pręcey, Niefzczeńcia, hańby, miał co naywięcey. *CiekPotr* 24.

»klątwa i nieszczęście« (2): wfzytkie klątwy y niefzczeńcia przywodzi ná tych którzy bez miłośierdzia vbogich ludzi nędzą y vciłkáią. *PowodPr* 69; *SkarKaz* 315b *marg*.

»nieszczęście i kłopot« (1): Bodayże iáwnný nie vfzli fromoty/ Którym niefzczeńcie/ y moie kłopoty Dobrá myśl czynią. *KochPs* 50.

»nawiedzenie i nieszczęście« (1): Coż łobie poczniece w dzień nawiedzenia y niefzczeńcia z dáleká przychodzącego? *PowodPr* 69.

»niemoc a nieszczęście« (1): Si nulla aegritudo huic malo intercesserit, Yefliby które niemoć á niefzczeńcie tego wefela nieprzełzkodżyło. *Mącz* 44b.

»plaga, nieszczęście« (1): nigdy przyciśniony Ciężką plagą/ niefzczeńciem nigdy nie był tkniony? *GosłCast* 36.

»poraźka i nieszczęście« (1): iákoś fie trzebá obáwiać áby Polfká y kráiny ku niey náležáiące [...] Pána nieodmieniły/ álbo iákies poraźki y niefzczeńcia wielkiego/ ná fie niemieli *LeovPrzep* B2v.

»nieszczęście, (a) przeciwność« [*szyk 1:1*] (2): Nox Reipub. Przeciwność á niefzczeńcie Rzeczypołpolitey. *Mącz* 252a, 133a.

»nieszczęście, (i, a) przygoda; przygoda z nieszczęściem« [szyk 7:3] (9;1): Ano zadny ani wżwie ani tego zgadnie Gdy przygoda z niefzczeńcim na kogo przypadnie *RejJóz* 15; *BibRadz* I 73d *marg*; *Mqcz* 131c, 135a; *RejPos* 167v; *KochPs* 116; tym więcey w łobie wiarę y boiazń Bożą rozłzerzał: z ktorey mu myłł ná wżytki niefzczeńcia y przygody niezwyćieżona rołłá *SkarŻyw* 317; *KochTr* 22; *KochPieś* 39; które iáko rádość/ y poćiechę fwoię czuie/ ták z niefzczeńcia/ y z przygody fráłowác fie muśi. *KochFrag* 47. [Ponadto w połączeniach szeregowych 7 r.]

»skruszenie i nieszczęście« (1): Skruffienie y niefłczęćcie [contritio et infelicitas] ná drogách ich *Leop Rom* 3/16.

»spustoszenie i nieszczęście« (1): Strách y sídło thuż nád námi/ fpuštofzenie y niefzczeńćcie [vastatio et contritio]. *BibRadz Thren* 3/47.

»starcie i nieszczęście« (2): Starcie y niefzczeńćcie ieft w ich drogach [Contritio et infelicitas in viis eorum]. [...] (koment) Abowiem wżytki drogi złych ludzi łá pelni łtarcia y niefzczeńcia. *WróbŻołt* 13/3.

»(i) szczęście, (a, a(l)bo, ani, i) nieszczęście; szczęście z nieszczęściem« (35;2): iako pán iezus będątz buog ij człowiek [...] miał tu łłczęćcie ij niefłczęćcie/ albo rzeczy przeciwné. *OpecŻyw* [27]v; *RejJóz* N3; *RejWiz* 62v, 94v, 120v; *RejZwierz* 38; *BibRadz Ps* 106 *arg*, *Sap* 3 *arg*; *Mqcz* 58a; Gdyż żadney inżey nádzieie nie máłz ná niebie áni ná ziemi/ iedno ábyś wżytki przygody twoie/ łfzczeńćcie y niefzczeńćcie twoie/ dobre y złe twoie/ poruczał Pánu twemu *RejPos* 124; *BielSat* [I4]; *RejZwierc* B3v, 12v, 22v, 68, 93v (8); *WAłze łfzczeńćcie/ niefzczeńćcie/ łpolne z námi będzie/ W złych y w dobrych przygodách záłtápm was włzędzie* *BielSjem* 13; *KochPieś* 11; *Bóg/ y łfzczeńćcie/ y niefzczeńćcie dáie* *PudłFr* 11; *Calep* [729]a; *Phil* N; *LatHar* 327; ábo z gwiazd chcá opowiedác ludziom przyłzłe ich przypadki/ łfzczeńćcie ábo niefzczeńćcie. *WujNT* 8. Cf »w szczęściu, w nieszczęściu«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»nieszczęście i (albo) szkoda« [szyk 2:1] (3): *RejJóz* O; *BielKron* 68; A my niefzczeńćcia płáczem/ y łwéy znácznéy łzkody. *KochFr* 83. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»upadek, (i) nieszczęście« (2): [to przymierze z Turkiem] podobniełzé bydź ludzie rozumieią vpádkowi y niefzczeńćciu iákiému wielkiému/ niż łłufznému przymiérzu. *OrzJan* 118, 119. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»nieszczęście a utrapienie« (1): gdy Pan Bog [...] od złęgo á niewdźięcznego ludu łwego odeymuie kroleřtwo fwoie/ ztákim niefzczeńćciem á vtrápieniem niewołłkim *PowodPr* 12.

Wyrażenie przyimkowe: »z nieszczęćcia« = *a fortuna* *Modrz* (13): *RejJóz* Nv, N3; gdy, čás przydzye łnádnie/ Ni wzwye żaden gdzye mu co z niefzczeńćcia przypádnie. *RejWiz* 126, 93v *marg*, Cc8v; *RejZwierz* 19v; *GórnDworz* Ccv; *RejZwierc* 50v, 138; *ModrzBaz* 107; ácz ze mnie nagrody nie czuiełz/ Nie ták z niefzczeńćcia/ iák prze lud fáłzywy/ Wierzę ia iednák/ iż dźięki przyimuiełz. *GrabowSet* Y2v; Iełli kto z łtanu y z rodzáiu y z niefzczeńćcia vbogi: bogáтым być nie prágni *SkarKaz* 638a.

~ z nieszczęćcia czego [= będącego czym] (1): A co záłię z niefzczeńćcia przypádléy przygody/ Przychodzi z káżdey łtrony ná ludzkýe narody. *RejWiz* 93v.

W charakterystycznych połączeniach: z nieszczęścia przychodzi (2), przypadnie (2); przypadki z nieszczęścia (2). ~

»na nieszczęście« (5): Nie dármo grobową pieśń me ferce śpiewáło/ Nie dármo (ná niefzcześnie) czarney bárwy chćiało. *WisznTr* 11.

~ *na nieszczęście czyje* [w tym: *G sb i pron* (3), *ai poss*] (4): *LubPs* D2; *RejZwierc* 34; *OrzJan* 104; Ná ich niefzcześnie przyźedł wiátr przeciwny/ Rozbił im okręt *KlonFlis* Ev.

W połączeniu szeregowym (1): [*Turek*] ták rozumie/ áby dla tego ná świećie byđz miała wiára/ przymiérze/ y przyśięgá/ iżeby ich ón ná zgubę/ ná vpadek/ y ná niefzcześnie rodzaju ludzkiego/ źle vżywać miał. *OrzJan* 104. ~

»prze(z) nieszczęście« (3): Ktorzy fye dopuřczą mężoboyftwá/ nie s chući/ [...] ále s tráfunku przes iákie niefzcześnie *GroicPorz* mm; *ReszList* 176.

~ *prze nieszczęście czyje* (1): Y Ian Olbrách/ prze niefzcześnie fwoie/ niemógł tego do skutku fwego przywieść/ co był mądrze pořtánowił. *OrzJan* 93. ~

»za nieszczęściem« (8): *GroicPorz* mm3; *MycPrz* I C4; wnet zá niefzcześniećim koń pod nim padł *StryjKron* 752.

~ *za nieszczęściem czym* (2): gdjeby Dworzánin/ zá fwym niefzcześniećim/ ná złego á niepobożne^{go} páná trefił *GórnDworz* L2v, Z8.

Wyrażenie: »za jakim nieszczęściem« (2): niewiem zá iákim niefzcześniećim pořpolicie fie trefia/ że dwá/ żywac bárzo długi czas w ferdeczney/ á wnierozdzielney miłości s łobą/ nákoniecz ieden drugiego zá ledá przyczyną przez nogę przerzući. *GórnDworz* Mv; *SarnStat* *4v.

Szeregi »za fatum i nieszczęściem« (1): Gdyz do tego przyszło, za fatum iakimsi y nieszczęściem Korony Polskiej *ActReg* 147. ~

»w nieszczęściu« (50): *BierEz* I3; *RejJóz* A2, K5; *GórnDworz* Zv; Serce w niefzcześniećiu táie *KochPs* 66,57; *SkarŻyw* 527, 560; *KochFr* 49; *ZawJeft* 21; *ActReg* 116; *CiekPotr* 24; Lecz Páná w tym niefzcześniećiu ó cierpliwość prořzę *CzahTr* B. Cf »być w nieszczęściu«.

~ *w nieszczęściu czym* [w tym: *pron poss* (11), *G pron* (2)] (13): co zá ciężkości [*Job*] ćierpiał w fwym niefzcześniećiu *Leop Iob* 30 arg; *GórnDworz* H7, O3; *RejZwierc* 200, 262, Aaa4v; Bóg w niefzcześniećiu twym będzie pomocen tobie. *KochPs* 187, 47, 60; *BielSen* 17; *ZawJeft* 39; *CzahTr* C2; *GosłCast* 63.

W przeciwstawieniach: »w nieszczęściu ... w szczęściu (5), *w dostatku«* (6): *WróbŻołt* ff3v; iż wfłćięćiu przyiáciela znáią á wniefłćięćiu zdaleká go obchodzą. *RejPs* 52; *GórnDworz* B7; *RejZwierc* 204v; Ale przyiációł wiele záwřze w ten czas mamy/ Wdořtátku/ á w niefzcześniećiu ich nie oglądamy. *CzahTr* Cv, B.

Przysłowia: RejPs 52; Wiele przyiációł ma co w łzcześniećiu pływa/ Pátrřze w niefzcześniećiu iáko ich vbywa. *RejZwierc* 224; *CzahTr* Cv.

Cnothá w niefzcześniećiu znáczna. *GórnDworz* Ccv.

Zazdrość w niefzcześniećiu nie bywa ozdobna/ Gdzie łzcześniećie widzi/ páni to ořobna. *RejZwierc* 224.

A kto fye w niefzcześniećiu śmieie/ Iabych ták rzekł/ że łzáleie. *KochTr* 18.

Szeregi: »w nieszczęściu i potrzebach« (1): y obiećali nam [...] nigdy w nieszczęściu y potrzebach náfzych [et nunquam in adversitatibus nostris JanStat 757] nas nieopuśczać SarnStat 998.

»(i, lubo, tak) w szczęściu, (i, jako i, lubo) w nieszczęściu« (11): BielŻyw 19; WróbŻołt S, ff3; RejPs 137; RejJóz L4v; oná myśł łtáteczna/ [...] iákoby łie y w łzczęłciu y w niefzczęłciu ná żádną łtronę nie połliznęła RejZwierc 22v, 146v, 200, [213]; AEquanimis – Dobrotliwij, łtałij włczefczu ij w niefzczefzczu. Calep 34a; LatHar 21. [Ponadto w przeciwstawieniach 5 r.]

»w nieszczęściu i w trwodze« (1): W niefzczęłciu/ y w káždéy trwodze Náfzá vfnośc záfwdy w bodze. KochPs 89. ~

Personifikacja (16): Ale Niefzczęłcie vprzedziwłzy poliček mu dá ForCnR Dv, D4, E, Ev, E3v [2 r.].

~ *nieszczęście czyje* (1): Przedmowa rofkofzná ku Fortunie ij Niefščęłciu ludłkiemu. ForCnR E3v.

W połączeniu szeregowym (1): Tedyż też przijdzie Przygoda z łweé vlice/ a s nim łáfiaadow niemało/ Niefzczęłcie Załół/ Šzkoda/ Niezdrowie/ Bolełć a Starołć ForCnR C4v.

W przeciwstawieniach: »Nieszczęście ... Fortuna (3), Szczęście (2)« (5): Ach milá fortune ty nás od łmutku zbawilł/ Ale niezbedné Niefščęłćie łercza krwawilł. ForCnR E3v, Dv, E3v [3 r.].

Szeregi: »Fortuna i Nieszczęście« (1): ForCnR E3v cf *nieszczęście czyje*.

»Przygoda z Nieszczęściem« (2): Przygoda z Niefzczęłcim/ ij z ijnymi łáfiaady tamo łtanął ForCnR D3v, D3v.

»Nieszczęście z Szkodą« (1): bo Niefzczęłcie/ s Šzkodą wielmi go [młodzieńca] byli zdáwili ForCnR D2v. ~

W przen (5) : Coenare male malum, Niefzczęłcie połknąć. Mącz 59a, 83d; Prot A2; y przyiaćiel ku łzczęłciu łie chynie/ [...] Leć gdyby koło łiebie niefzczęłćie záfgrzmiáło/ Zadnegoby ná ten čás łtobą nie zołtáło. CzahTr H4v; Šczęłćie ná mię pátrzáiac/ woylká niezliczoné Vłzykowáło/ zewłząd niefzczęłcia łćignioné. GosłCast 61.

2. Fatum, zła siła mająca wpływ na losy człowieka; fortuna Mącz (73) : BierEz M4v; A ná pány/ ná krole/ ná włzytki kłiążętá/ Chytro tá od niefzczęłcia dziwnie łieć rołpiętá. RejWiz 127v, 72v; RejZwierc 40; W Zydowlkiem łtoi/ ieflibyłćie tho niefzczęłćiu przyczyłháli czem ia was trełtćę BibRadz I 73d marg; Assignare culpam fortunae, Niefzczęłćie winowác/ złá przigodę niefortunie przipiłowác. Mącz 392c, 89a; á niefzczęłćie złorzeczy/ ktore/ máiacz władzą nád ludźmi/ nairádniey łie ná cznotliwe/ á godne targa GórnDworz Dd7, G5, Aa5v; BielSat H2; á okazał łie być człowiekiem/ iż łie tey niemey twarzy niefzczęłćiu vwiełć od łtáteczney myłli łwey nie dáł RejZwierc 150v; A cnotliwy [...] y w poćiwey łławie połtánowiony iuż z wełelźá myłłá vżywa tego tho co mu z dopułzczenia Páńłkiego od niefzczęłcia przypada. RejZwierc 152, 67v; Niefzczefna mátko (iefli przyczyłtác moźemy Niefzczęłćiu/ co prze głupi rozum łwóy ciérpiemy) KochTr 14, 4, 15, 24; KochDz 104; KochWz 137; Ach łprętkác ná mię przyłżło płákác wieku mego/ Niefpodziány łzwánk wziáwłzy od niefzczęłcia złe⁸⁰. WisznTr 13, 25, 34; Siłá niefzczęłćie moźe: á náłze rozmyłły/ Ná wyroku niepewný fortune záfwiłły. KochPam 83; ták łye podobáło Niefzczęłćiu/ któréc łyná żywego zayźrzáło. KochPam 87; KochPieś 43; KochTarn 75, 76; ZawJeft 46; GrochKal 10; Tego tylko vpádłym nam niedołstawáło/ Wefela w cięźkim żalu/ lecz oto przydáło Niefzczęłćie z łáłki łwoiéy: Polixenę riáia

GórnTroas 59, 11, 24, 44, 48, 49, 51; *GrabowSet* H2; A niezczęście ná ludzie śle łtrách prętkooki. *KmitaSpit* C5, B2v; Wziąłem pieniądze ná to, ábym cię niezczęściu Oddał. *CiekPotr* 75; Srogim zowie niezczęście bom go łam łprobował *CzahTr* C, B2v, E2v, L4v; *SzarzRyt* C, C2.

nieszczęście czyje [w tym: *pron poss* (4), *ai poss* (1)] (5): A ták gdy iuz porozumiał/ łz z ich ręku winić nie miał: Wzdychał ciężko nárzekáiąc/ Swe niezczęście przeklináiąc *BierEz* G4; *RejJóz* H7v; *KochPam* 85; *GórnTroas* 55; *KochFrag* 17.

W przeciwstawieniach: »szczęście (2), wola Boża ... niezczęście« (3): Iełli Bolełławowi łzczeńście nie płużyło/ Owłzem nim áłz do łmierci niezczęście trwożyło. *MycPrz* I4v; *GórnTroas* 32; *PowodPr* 75.

W porównaniu (1): Tákże y niezczęście záwierci łie trochę iáko wicher/ y możeć czego kęš porwác iáko łmieci/ ále czego potrzebnieyłzego/ tegoć porwác nie może/ to iełt/ cnoty/ rozumu/ á dobrej nádzieie. *RejZwierc* 146.

W charakterystycznych połączeniach: niezczęście *bezecne, chciwe łez, okrutne, srogie* (3), *złe* (2); niezczęście *frasuje, karze, smuci, trwoży, władnie, zwycięża; wielkość niezczęścia; niezczęścia żałować się; niezczęściu łolgować, łajać, przyczytać, ubieżeć; niezczęście przeklinać, winować, złorzeczyć; na niezczęście uskarżać się.*

Przysłowia: *BierEz* G; toć przyczytano być mułi niezczęściu onemu ktore po łudzióch á nie po derewie chodzi. *OrzRozm* R4.

Káždemu łzczeńście odmienić łie mułi/ Gdy łie niezczęście o káždy łtan kułi. *RejZwierc* 229v, 229v.

Vgodzi niezczęście w łzędzie/ Choć podobiełłtwá nie będzie. *KochTr* 17; *KochPieś* 19.

łz niezczęście nigdy łámo nie chodzi. A tho iełt prawdá. *RejAp* 135.

Bezecne niezczęście/ ktore łie do káždego łzczeńcia mułi przymiełżác *GórnDworz* Y8v.

Fraza: »jesliby to niezczęście przyniołło« (1): Ocyec áłbo mátká nychay wciwye karze/ áłbo bićiem áłbo łlowy w domu łwym/ á zás kto inłfy yełliby to niełłczęscye przyniołło/ myedzy łudźmi. *GliczKsiąż* G4v.

Wyrażenia: »o niezczęście niemiłściwe, niezbożne« (1:1): O niezczęście nie miłściwe iakożes łwoy łuk ná mię wyćiągłó *HistRzym* 20, 25v.

»niezczęście tego łwiata« (1): y zwyciężyć łię niezczęściu tego łwiatá nie dáiąc: dołtąpił [łw. *Saba*] niebiełkiey zapłáty. *SkarŻyw* 328.

Szeregi: »fatum abo niezczęście« (1): Otoż nie ták iákie *fatum* Pogáńłkie/ ábo niezczęście/ iáko więcey wola Boża [...] boię łie áby mu [królestwu polskiemu] końcá nie wczyniłá. *PowodPr* 76.

»szczęście a (albo, ale, i) niezczęście« [*szyk 3:1*] (4): *RejJóz* G7, N8v; A Bowiem łthálemu á w łpaniłemu łerczu czożkolwiek od łzczeńcia áłbo od niezczęcia przypadnie/ w łzytko to v niego iáko on łam chce może być wważono. *RejZwierc* 87, 87.

»wieczny wyrok i niezczęście« (1): Zwyciężył wieczny wyrok/ y niezczęście twoie/ Zeł ty/ o zacny Hrábiá/ nie pómniác ná łwoie Nieprzełpieczeńłtwo/ przedięłł w łkręł wyłoki *KochPam* 85.

W przen (1) : Włáłna niezczęściu iełt człowiek gołpodá *RejZwierc* 229v.

Synonimy: 1. *fatum, niefortuna, przeciwność.*

Cf **NIESZCZĘŚLIWOŚĆ, SZCZĘŚCIE**

